

Olga Belyntseva, Adam Janek

Učebnice současné ruštiny

Учебник
современного
русского языка

1. díl

Vhodné
i pro samouky

mp3

 CPRESS

Olga Belyntseva, Adam Janek

Učebnice současné ruštiny

Учебник современного русского языка

1. díl + MP3

Computer Press

Brno

2011

Učebnice současné ruštiny

Учебник современного русского языка, 1. díl + MP3

OLGA BELYNTSEVA, ADAM JANEK

Computer Press, a. s., 2011. Dotisk prvního vydání.

Odborná korektura: Julija Mamonova, Aljona Podlesnych

Jazyková korektura: Alena Vrbková

Ilustrace: Jan Šenkyřík

Sazba: Jiří Kaláček

Vnitřní úprava: Jiří Kaláček

Obálka: Martin Sodomka

Odpovědná redaktorka: Eva Mrázková

Komentář na zadní straně obálky: Eva Mrázková

Technická spolupráce: Irena Rozvoralová

Technický redaktor: Martin Vlach

Produkce: Petr Baláš

CD nahráno: Studio 22

Editace zvuku: Mario Buzzi

Režie zvuku: Slávoмир Paravičiny

Ženské ruské hlasy: Olga Belyntseva, Julija Mamonova

Mužské ruské hlasy: Antonín Lampiga, Adam Janek

Český hlas: Ivo Sedláček

Computer Press, a. s.,

Holandská 3, 639 00 Brno

Objednávky knih:

<http://knihy.cpress.cz>

distribuce@cpress.cz

tel.: **800 555 513**

ISBN 978-80-251-2442-0

Prodejní kód: KEJ198

Vydalo nakladatelství Computer Press, a. s., jako svou 3259. publikaci.

© Computer Press, a.s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

Předmluva

Milí studenti!

Otevíráte první díl **Učebnice současné ruštiny**. Tato učebnice vás na pozadí běžných životních situací seznámí s aktuální slovní zásobou a systematicky provede komplexní gramatikou ruského jazyka tak, abyste se naučili aktivně komunikovat rusky slovem i písmem. Po zvládnutí prvního dílu dosáhnete úrovně B2-C1 evropského referenčního rámce.

Co vám učebnice přináší?

V učebnici se můžete těšit na bohatou aktuální slovní zásobu, užitečné výrazy a fráze, konverzační situace, přitažlivé úvodní a kulturní texty, originální úryvky z děl současných i starších autorů, fotografie, důmyslné ilustrace, velké množství poslechů a různé druhy cvičení sloužící k důkladnému prověření a upevnění nové i dříve probrané gramatiky.

Struktura učebnice

V učebnici je 20 standardních lekcí, kterým předchází lekce fonetická. Fonetická lekce vás podrobně a srozumitelně seznámí s psací a tiskací azbukou a výslovností jednotlivých hlásek.

Každá z 20 lekcí je rozdělena na tři části. V první části si budete osvojovat novou slovní zásobu nezbytnou pro zvládnutí nadcházející lekce. Slovní zásoba je základním kamenem každého jazyka, proto je, možná nezvykle, zařazena na samotný počátek lekcí. Ve druhé části se během všech lekcí objeví různé životní situace, ve kterých se můžete kdykoli ocitnout. Třetí část tvoří zajímavé kulturní texty, které vám nejen poskytnou přehled o ruských realitách, ale seznámí vás i s rozšiřující slovní zásobou. Kulturní text se poprvé objevuje v páté lekci, kdy už budete schopni porozumět složitějším textům. Po úvodních textech každé části následuje gramatický výklad a cvičení procvičující vaše vědomosti a rozvíjející vaše komunikativní schopnosti. Správnost vypracovaných cvičení si můžete ověřit v klíči, který umožňuje okamžitou sebekontrolu. Po každých pěti lekcích je zařazen opakovací blok, který prověří vaše znalosti získané v lekcích předchozích.

Nedílnou součástí učebnice jsou nahrávky. Všechny úvodní a kulturní texty a mnoho cvičení namluvených rodilými mluvčími jsou nepostradatelným a výborným pomocníkem při studiu.

Na začátku knihy se nachází přehled a obsah lekcí s podrobným stránkováním, na jejím konci naleznete podrobný gramatický přehled, rusko-český a česko-ruský slovník, klíč ke cvičením a gramatický rejstřík.

Dovolte nám, abychom vám popřáli hodně úspěchů při studiu světového jazyka, jakým ruština bezesporu je.

Autoři

Děkujeme všem, kteří se na vzniku učebnice podíleli.

Zvláště si naše poděkování zaslouží

Julija Mamonova za odbornou a pečlivou korekturu
a **Josef Dohnal** za cenné metodické a pedagogické rady.

Symbolem jsou označena cvičení, která si můžete zkontrolovat v klíči.

Symbolem jsou označeny texty, které si můžete poslechnout v nahrávce.

Na cestu k ruštině

Učebnice se spíš rodí, než vznikají – trvá to dlouho, než spatří světlo světa. Nové učebnice také nevycházejí každý den. Jsou plodem rozhodnutí jejich autorů pustit se do nelehkého úkolu, výsledkem dlouhé doby chystání, zvažování, pilné práce a určitě i pochyb, jestli byla zvolena ta nejlepší varianta z možných. Platí to samozřejmě i o všech učebnicích cizích jazyků, dvojnásob pak o těch, které se věnují jazykům natolik frekventovaným, jako je právě ruština.

Kolik už bylo napsáno učebnic ruského jazyka pro Čechy – a kolik jich důstojně obstojí před soudem času? Vždyť jazyk je hybatelem i zrcadlem společnosti – v něm se odráží její vývoj, vyspělost, kultura. To je jeden z důvodů, proč mnohé učebnice beznadějně zastaraly; neúprosná dynamika vývoje především slovní zásoby, která odráží vše, co se v našem světě objevuje nového, je odsunula z výsluní – nahlédneme-li dnes do nich, dýchne na nás cosi dávno minulého a neaktuálního.

Kdybych měl odpovědět na otázku, čím *jiná* je učebnice, kterou berete do rukou, co jí dává právo na to, aby vás zaujala a stala se průvodcem nejen vašim, ale pro hodně vám podobných, kdo se rozhodli učit se ruštinu jako jeden z moderních světových jazyků, pak bych to vyjádřil zdánlivým protimluvem: je to učebnice moderní a konzervativní zároveň.

Moderní je především tím, že se snaží zachytit aktuální stav slovní zásoby. Je to dnešní ruština, kterou najdete v textech i v příkladech – tepe v ní současná doba, obyčejné lidské problémy i radosti, každodenní život. Texty vám dají hodně materiálu, který budete moci často využít v běžné konverzaci. Příklady ve cvičeních jsou jakoby přípravou na konkrétní situace, do kterých se možná dostanete, až budete ruštinu používat jako dorozumívací prostředek mezi vámi a jinými rusky mluvícími partnery. Učebnice má nápadité ilustrace a fotografie, nezapomíná na dnes už nezbytné a zejména pro samouky nepostradatelné pomocníky v podobě CD, která vám usnadní osvojit si správnou výslovnost a kladení přízvuku i porozumět rodilému mluvčímu. Moderní je i v tom, že respektuje posloupnost učebního procesu – zdůrazňuje roli osvojování slovní zásoby jako toho základního, bez čeho se nedá obejít; proto nová slovíčka naleznete poněkud netradičně v úvodu lekcí.

Užitečně konzervativní je pak tím, že dbá na systém. Gramatiku ruského jazyka dostanete v logických celcích, nikoli náhodně a útržkovitě. Počítá se tak s tím, že učebnici můžete využít jak při klasické jazykové výuce, kdy vám průvodcem bude především učitel a učebnice vám bude pomáhat, abyste si jeho výklad oživil doma, tak jako samouci, kdy bude jen na vás, jak rychle budete postupovat. Logické uspořádání a postupné rozvíjení znalostí stejně jako hojnost cvičení s rozumnou porcí drillu, trénink v porozumění ruskému textu při jeho čtení i překladu, snaha o to, abyste informace získané z článků využili také v gramatických cvičeních i při tréninku aktivního projevu, to vše jsou podle mého názoru prvky, které k dobré učebnici rozhodně patří, stejně jako „klasický“ klíč ke cvičením, který vám umožní sebekontrolu a rozptýlí vaše pochybnosti, zda už jste opravdu tak dobří, jak si připadáte.

Soudím, že díky oběma autorům dostáváte do rukou poučeného a vám nakloněného průvodce, který vás nikdy nenechá bez pomoci, když ji budete potřebovat, a zároveň vás bude nenásilně provázet tudy, kudy *je nutno* projít, pokud je váš úmysl učit se rusky opravdový.

Doc. PhDr. Josef Dohnal, CSc.

Přehled lekcí

Lekce 0: Фонетика (Фонетика)	1
Lekce 1: Добрый день, это мы!	19
Часть А: Нauчте се následující slovíčka	19
Часть Б: Это мы – Попóвы	21
Ruská věta; Osobní zájmena	
Часть В: Дóбрый день!	24
Lekce 2: Делá отлiчно, как обýчно	29
Часть А: Нauчте се následující slovíčka	29
Часть Б: Как у тебá делá?	30
Podstatná jména rodu mužského zakončená na tvrdou souhlásku v jednotném čísle; Vázání slov v řeči	
Часть В: У Ивáна большáя семья	34
Sloveso mít v ruském jazyce; Sloveso jmenovat se; Skloňování zájmen наш/наш, ваш/ваш (mužský rod)	
Lekce 3: Чтó? Гдe? Когдá?	39
Часть А: Нauчте се následující slovíčka	39
Часть Б: Ктó этóт молодóй человек?	40
Infinitiv ruských sloves; Minulý čas; Intonace otázek a odpovědí; Skloňování zájmen кто/кто, что/что Skloňování podstatných jmen rodu ženského zakončených na -a v jednotném čísle	
Часть В: Наш и́ли нáшa?	46
Skloňování zájmen нáшa/наше, вáшa/ваше (ženský rod); Přídavná jména tvrdá v 1. pádu;	
Lekce 4: Сделáл делó, гуля́й смéло	51
Часть А: Нauчте се následující slovíčka	51
Часть Б: Сегóдня понeдeльник	53
Skloňování podstatných jmen rodu středního zakončených na -o v jednotném čísle; Výslovnost zdvojených souhlásek; Skloňování zájmen нáшe/наше, вáшe/ваше (střední rod); Vazba У меня́ есть	
Часть В: Какíе у вaс плáны?	61
Časování sloves (I. časování – slovesa typu рабóтать/pracovat, мeня́ть/měnit); Pohyblivý přízvuk v rámci jednoho slova	

Lekce 5: Побеседуем об отпуске 65

Часть А: **Naučte se následující slovíčka** 65

Часть Б: **Вот и лето прошло** 67

Vykání; Skloňování zájmen мой/мůj, моя/мá, моё/мé, твой/tvůj, тво́я/tvá, твоё/tvé, свой/svůj, своя/svá, своё/své v jednotném čísle; Skloňování zájmen этот/тento, ésta/tato, это/toto, тот/ten, та/ta, то/to v jednotném čísle; Základní číslovky 0–20 v 1. pádu; Sloveso быть/být; Tvoření příslovcí

Часть В: **Прага – город сотни шпíлей** 74

Přivlastňovací zájmena его/jejо, еѣ/její, их/jejich; Časování sloves typu идти/jít; Ruská spojka „a“

Опраковací blok I (Проверьте себя I) 79

Lekce 6: Дела семейные 83

Часть А: **Выучите следующие слова** 83

Часть Б: **Жениться или не жениться?** 86

Skloňování podstatných jmen ženského rodu (шкóла, недéля) v jednotném čísle; Skloňování osobních zájmen; Časování sloves se zvratnou částicí -ся (-сь) – увлeкáтьcя чeм/věnovat se чeму, zajímat se o co

Часть В: **Немного о Москвѣ** 94

Budoucí čas nedokonavých sloves; Сейчáс или тепérь (teď/nyní v ruštině); Slovesa typu успéть/stihnout

Lekce 7: Наш досуг 99

Часть А: **Выучите следующие слова** 99

Часть Б: **Телевизор и дивán – вот, что нужно нам** 101

Skloňování podstatných jmen mužského (завóд, автoмобíль) a středního rodu (слóво, воскресéньe) v jednotném čísle; Sloveso быть/být (minulý čas); Vazba нужно/нáдо/придéтся/musím, je potřeba, potřebuji, je třeba + infinitiv

Часть В: **Матрѣшка** 110

Skloňování přídavných jmen (нóвый, лéтний) v jednotném čísle; Tvoření příslovcí pomocí přípony -e; Временá гóда/Roční období; Двенáдцатъ мéсяцев/Dvanáct měsíců

Lekce 8: Когда я ем, я глух и нем 117

Часть А: **Выучите следующие слова** 117

Часть Б: **Свидание** 119

Časování sloves (II. časování – slovesa typu говорíть/mluvít); Časování slovesa есть/jíst; Časování slovesa хотéть/chtít; Мóжно? – Нелзья! (Lze/Je možné? – Nelze/Není možné); Skloňování podstatných jmen zakončených na -ий, -ие, -ия (санатóрий, собрáние, лíния) v jednotném čísle

Часть В: Самовárное чаепíтие	130
Ruská věta a sloveso být v minulém a budoucím čase; Zápor u slovesa být;	
Vazba У меня есть v minulém a budoucím čase; Zápor u vazby У меня есть; Základní číslovky 30–1000 v 1. pádu; Сколько кому лет? (Kolik je komu let?); Počítaný předmět;	
Časování sloves se zvratnou částicí -ся (-сь) – договориться о чём/domluvit se o čem	

Lekce 9: Час пик 139

Часть А: Вýучите слéдующие слова	139
Часть Б: Как добраться на работу?	142
Pohybová slovesa – slovesa идти/йт a ходить/chodit; Slovesa ехать/jet a ездить/jezdít; Slovesa попасть куда́/dostat se kam a упасть/upadnout, spadnout;	
Slovesa идти/ходить a ехать/ездить s předponami; Там или туда? (užití „tam“ v ruštině); Infinitivní věty – otázky	
Часть В: Ах, Арбат, мой Арбат	152
Základní číslovky 2000 až miliarda v 1. pádu; Časování sloves typu мочь/мочи (помочь/pomoci); Řadové číslovky	

Lekce 10: Счастливого пути! 161

Часть А: Вýучите слéдующие слова	161
Часть Б: Командировка	163
Časování sloves – souhrn; Změna kmenové souhlásky – slovesa сказать/řici a просить/žádat, просит; Skloňování podstatných jmen rodu ženského (площадь) končících na měkkou souhlásku v jednotném čísle; Telefonování; Neurčitá zájmena a příslovce	
Часть В: Москва – Владивосток	174
Пойти/поехать или сходить/съездить?; Skloňování podstatných jmen rodu mužského (заводы, автомобили) a ženského (школы, недели) v množném čísle; Skloňování přídavných jmen (новые, летние) v množném čísle; Черствый хлеб не очень вкусный (tzv. зrádní přátelé)	

Опраковací blok II (Проверьте себя II) 181

Lekce 11: Все профессии важны, все профессии нужны 187

Часть А: Вýучите слéдующие слова	187
Часть Б: Кем быть – двóрником или программíстом?	189
Учебные заведения и система образования в России/Školské instituce a vzdělávací systém v Rusku; Skloňování podstatných jmen středního rodu (слова, воскресенье, собрание) v množném čísle; Kmen podstatných jmen на ж, ш, ч, щ, ц; Časování sloves na -овать/-евать (ревновать когó/žárlit na koho, ночевать/посоват); Vazby интересоваться кем, чем/zajímat se o koho, со a пользоваться чем/používat со	

Часть В: Третьяковская галерея в Москве	197
---	-----

Časování sloves дать/dát a давать/dávat; Sloveso дать/давать s předponami; Skloňování zájmen наши/naši, naše, ваши/vaši, vaše, мой/мí, mé, твой/tví, tvé, свой/sví, své, те/ti, ты, э́ти/tito, tyto v množném čísle; Podmiňovací způsob; Konstrukce typu Что бы они ни говорили, мы будем их слушать/Аť už říkají cokoli, budeme je poslouchat; Немного о языках/Trochu o jazycích; Страны, национальности и языки/Státy, národnosti a jazyky

Lексе 12: Будьте здоровы! 207

Часть А: Выучите следующие слова	207
--	-----

Часть Б: Как бороться с простудой	210
---	-----

Časování slovesa принять/přijmout; Časování sloves typu пить/pít; Skloňování podstatných jmen mužského rodu typu санаторий a ženského rodu typu линия v množném čísle; Sloveso писать/psát; Konstrukce не тот, не та, не то, не те; Названия болезней/ Názvy nemocí

Часть В: Лечебные туры	219
------------------------------	-----

Онí сто́ят или сто́ят? (časování sloves сто́ять a сто́ить); Časování sloves любить/milovat, mít rád a купит́ь/koupit; Где мне э́то купит́ь?; Skloňování základních číslovek 1–100; Skloňování číslovek оба/oba, обě, обе/obě; Скажите, пожалуйста, который час? Сколько времени? (Kolik je hodin?)

Lексе 13: Немного о гостиничных номерах 229

Часть А: Выучите следующие слова	229
--	-----

Часть Б: Про пятизвездочные отели, соседей-тараканов и шведские завтраки. . .	232
---	-----

Časování sloves нести́/nést, вести́/vést, везти́/vézt; Rozkazovací způsob; Skloňování číslovek сколько/kolik a много/mnoho

Часть В: Гостиница „Октябрьская“	241
--	-----

Pohybová slovesa; Konstrukce Смотрите не упади́!; А вы знаете, какое́ сегодня́ число́? (Kolikátého je dnes?)

Lексе 14: В Сети 249

Часть А: Выучите следующие слова	249
--	-----

Часть Б: Собака точка ру	252
--------------------------------	-----

Skloňování podstatných jmen ženského rodu (площади) končících na měkkou souhlásku v množném čísle; Časování sloves končících na -нуть (-нуться)/-нута (-нута); По-твоему́ или по твоему́ мнению? (Podle tvého názoru...)

Часть В: Интернет в каждой библиотеке	259
---	-----

Časování nepravidelných sloves снять/sundat a бежать/běžet; Podmínkové věty (если, если бы, когда) a věty s částicí ли

Лексе 15: На жёншине дёржится дом 267

Часть А: **ВЫучите слéдующие слова** 267

Часть Б: **Генерáльная убóрка** 270

Vazba довóлен чем/бýт spokojen s čím; Spojky вмéсто тогó чтóбы, для тогó чтóбы а чтóбы; Nepravidelné skloňování podstatných jmen

Часть В: **Гóрод на Невé** 277

Časování slovesa понять/pochopit, porozumět; Konstrukce нýжен/нужнá/нýжно/нужны s podstatným jménem/zájmenem; По срéдам мы играем в футбóл! (vyjádření pravidelnosti); То идёт дождь, то свéтит солнце (spojky to...то, ни... ни, или... или, либо... либо; У природы нет плохóй погоды (o počasí); Стóроны свéта/světové strany

Опáковací blok III (Провéрьте себя III) 287

Лексе 16: Человéк челове́ку рознь 293

Часть А: **ВЫучите слéдующие слова** 293

Часть Б: **Мы такие рáзные и всё-таки мы вмéсте** 295

Stupňování přídavných jmen; Vztažná a tázací zájmena чей, чья, чьё, чьи а какóй, котóрый; Я никогдá ни с кем ни о чём не разговáриваю – záporná zájmena а příslovce; Zájmena а příslovce нéкого, нéчего, нéгде, нéкогда, нéзачем, нéоткуда

Часть В: **Грúппа „Кинó“** 306

Skloňování podstatných jmen typu врéмя; Počítaný předmět s přídavným jménem nebo zájmenem; Konstrukce typu Иди посмотри, кто пришёл!; Krátké formy přídavných jmen; Užití předložek среди – между

Лексе 17: Не плáтье челове́ка крáсит, а человек плáтье 317

Часть А: **ВЫучите слéдующие слова** 317

Часть Б: **По одéжке встрéчают...** 320

Užití přechodníků; Skloňování zájmen весь, вся, всё, все; Sloveso имéть/mít, vlastnit

Часть В: **„Мóдный приговóр“ и Вячеслáв Зáйцев** 328

Skloňování podstatných jmen typu пражáнин; Zájmena сам а сáмый; Stupňování příslovcí

Лексе 18: Крáсный свет – дорóги нет 335

Часть А: **ВЫучите слéдующие слова** 335

Часть Б: **Дорóжные приключéния** 338

Trpný rod; Přídavná jména slovesná činná

Часть В: **Прокатíться бы на „Москвичé“ с москвичáми по Москвé** 347

Přídavná jména slovesná trpná; Вам тарелку супу или супа? (koncovky -а-я/-у-ю ve 2. pádu podst. jmen mužského rodu); На берегу или в лесу? (přízvučné koncovky -ý/-ю v 6. pádu podst. jmen mužského rodu)

Lekce 19: На почте и в банке 357

Часть А: **Выучите следующие слова** 357

Часть Б: **О современном почтáмте и о тех, чьи финансы не поióт романсы** 359

Základní rozdíly v užití vidu v ruštině a češtině; Spojky; Sponové sloveso являться; Тебé слéдует учитьсá (konstrukce слéдовать + infinitiv)

Часть В: **Гимн и флаг Россíи** 367

Skloňování podstatných jmen мать a дочь; Infinitiv v ruštině a češtině; Užití předložek; Skloňování základních číslovek 200–1000, milion, miliarda; Skloňování víceslovných číslovek

Lekce 20: Умóm Россíю не понять, арšíном óбщим не измёрить 375

Часть А: **Выучите следующие слова** 375

Часть Б: **Россíйская Федерáция** 377

Zájmena какóв, какová, какóвó, какóвы; Skloňování příjmení; Пол-арšíна и пол-минúты (pravopis složených slov začínajících na пол-); Полторá часá или полторý минúты – skloňování číslovky полторá, полторý/jeden a půl; Skloňování druhových číslovek двóе/dva, двé, двоје, трóе/тři, троје, чётверо/čtyři, чtvero, чtvery

Часть В: **Москвá и Санкт-Петербúрг** 384

Zlomky a desetinná čísla; А вы кудá?, Нам бы в Россíю! (projev jazykové ekonomie); А вы знáли, что... (Věděli jste, že...)

Пřehled gramatiky 401

Рýско-чéшский словáрь 435

Чéшско-рýсский словáрь 467

Клíč ke cvičeníм 507

Gramatický rejstřík 549

Věnujte pozornost nahrávkám

1. Azbuka

Azbuka se skládá ze **33 písmen** – **21 souhlásek**, **10 samohlásek** (6 + 4 tzv. jotované), **měk- kého** a **tvrdého znaku**. Od latinské abecedy, kterou používá i čeština, se azbuka v mnohém liší, a to nejen v její grafické podobě. Je v ní několik písmen, která v latinské abecedě zcela chybí. Některá písmena azbuky mají shodnou grafickou podobu (ruská písmena K, O, T, A aj. odpovídají českým písmenům K, O, T, A aj.), některá jsou odlišná (ruská písmena P, C, B aj. odpovídají českým písmenům R, S, V aj.).

Poslechněte si kompletní azbuku:

001 L00_A01

Аа Бб Вв Гг Дд Ее Ёё Жж Зз Ии Йй Кк Лл Мм Нн Оо Пп Рр Сс Тт Уу
Фф Хх Цц Чч Шш Щщ Ъъ Ыы Ьь Ээ Юю Яя

Srovnejte azbuku s českou abecedou:

A a	А а	Ch ch	Х х	S s	С с	–	Ё ё
B b	Б б	I i	И и	Š š	Ш ш	–	Щ щ
C c	Ц ц	J j	Й й	T t	Т т	–	Ъ ъ
Č č	Ч ч	K k	К к	U u	У у	–	Ь ь
D d	Д д	L l	Л л	V v	В в	–	Ю ю
E e	Э э	M m	М м	W w	–	–	Я я
Ě ě	Е е	N n	Н н	X x	–		
F f	Ф ф	O o	О о	Y y	Ы ы		
G g	Г г	P p	П п	Z z	З з		
H h	–	R r	Р р	Ž ž	Ж ж		

Fonetický přepis ruských písmen a slov uvádíme latinkou v hranatých závorkách!

2. Písmena azbuky

Základní dělení azbuky s výslovností jednotlivých písmen (symbol ['] označuje **měkkost** souhlásek):

a) samohlásky

běžné:	а	э	и	ы	о	у
	[a]	[e]	[i]	[y]	[o]	[u]
tzv. jotované:	е	ё	ю	я		
	[je/e]	[jo/o]	[ju/u]	[ja/a]		

b) souhlásky

б	в	г	д	ж	з	й	к	л	м	
[b]	[v]	[g]	[d]	[ž]	[z]	[j]	[k]	[l]	[m]	
н	п	р	с	т	ф	х	ц	ч	ш	щ
[n]	[p]	[r]	[s]	[t]	[f]	[ch]	[c]	[čʹ]	[š]	[ščʹ]

c) měkký a tvrdý znak

měkký znak	ь
tvrdý znak	ъ

3. Ruský slovní přízvuk

Ruský přízvuk je na rozdíl od češtiny **pohyblivý** a může tak být na kterékoli slabice. V ruských textech se přízvuky běžně neoznačují. Přízvuk slouží nejen ke **správné výslovnosti**, ale i k rozlišování **gramatického tvaru**. V učebnici přízvuk bude značen **čárkou** nad přízvuknou samohláskou. Přízvuky budou uváděny u všech slov a je nutné si je osvojit. U jednoslabičných slov se přízvuk zpravidla neoznačuje. Samohláska Ёё je vždy přízvukná. Pozor! V ruštině **nejsou dlouhé a krátké samohlásky**. Mějte neustále na paměti, že **ruský přízvuk není česká délka!**

Přízvuk se v ruském jazyce může nacházet na různých slabikách. Následující cvičení pozorně *poslouchejte*, *neopakujte*:

002 L00_A02

Přízvuk:

a) na 1. slabice

парк – сад – клуб – брат – ёж – лето – мама – Анна – берег – город – книга – минус
– Прага – чёрный – ёлка

b) na 2. slabice

идý – ногá – перó – рукá – лимón – огóнь – потóm – Парíж – Москвá – сестрá – весёлый

с) на 3. slabice

борода – голова – анекдот – водопад – пирожок – человек – чемодан – написать – журналист – дорогой

д) на 4. slabice

изображение – образование – температура – эксперимент – обсерватория – характеристика – литература

е) на 5. slabice

экспериментировать – терминологический – электрифицировать

ф) на 6. slabice

переквалификация – империалистический – североатлантический

Můžeme se setkat i se slovy, u kterých jsou ve spisovné ruštině dvě varianty přízvuku: **одновременно i одновременно, творог i творог, в сѣти i в сѣти** apod. U těchto slov budou obě varianty značeny ve slovníku (одновременно), v textu bude označena pouze jedna varianta přízvuku.

4. Rozdělení souhlásek na měkké a tvrdé

a) jen měkké: й, ч, щ

b) jen tvrdé: ж, ш, ц

c) ostatní souhlásky mohou být tvrdé i měkké

Poslouchajte a opakujte:

003 L00_A03

б – б (бал – бес), **в – в** (вас – вес), **г – г** (гам – герб), **д – д** (дар – дед), **з – з** (зонт – зев), **к – к** (как – кит), **л – л** (лоб – лист), **м – м** (март – мел), **н – н** (нам – ним), **п – п** (пол – пир), **р – р** (рот – рис), **с – с** (сыр – сев), **т – т** (тот – тем), **ф – ф** (фас – фен), **х – х** (хор – хит);

Pomůcka: Ruské samohlásky **А, Э, О, У, Ы** označují tvrdou výslovnost předcházející souhlásky (бал, мэр, тот, дул, сыр). Písmena **Е, Ё, Ю, Я, И, Ь** označují měkkou výslovnost předcházející souhlásky (бес, тѣтя, рюмка, дѣдя, Нѣна, датѣ).

5. Výslovnost samohlásek А, Э, И, О, У, Ы, Е, Ё, Ю, Я a základní typy redukce

Je nutné rozlišovat samohlásky, které jsou pod přízvukem. Samohlásky **pod přízvukem** (v tzv. přízvučné pozici) si zachovávají svoji kvalitu a nemění se! Samohlásky, které **nejsou pod přízvukem** (jsou v tzv. nepřízvučné pozici), se **redukuji**. Nejznatelněji podléhají redukci samohlásky **а** [a], **о** [o], **е** [je/e], **я** [ja/a]. Samohlásky **и** [i], **у** [u], **ы** [y], **ю** [ju/u], **э** [e] podléhají **neznatelné** redukci (zjednodušeně můžeme říci, že u nich redukce nenastává). Samohláska **ѣ** [jo/o] je vždy přízvučná (zachovává si svoji kvalitu).

Věnujte pozornost základním typům redukce v nepřízvučných slabikách:

Samohlásky **и** [i], **у** [u], **ы** [y], **ю** [ju/u] vyslovujeme obdobně jako v pozici přízvučné (pouze ne tak důrazně).

Poslouchejte a opakujte:

004 L00_A04

кρίтика, політика, міміка, Нікіта
 лубочный, голубой, кудрявый, рубін
 сыграть, выходы, вымытый, отсыпать
 юбилей, юстиция, люблю, рюкза́к

Samohlásky **а** [a], **о** [o], **е** [je/e], **я** [ja/a] po souhláskách **podléhají silné redukci**.

I. Výslovnost ruských samohlásek **а** [a], **о** [o]

Symbol [Λ] používáme pro samohlásky **а**, **о** v **první** slabice **před** přízvukem, symbol [Ъ] pro samohlásky **а**, **о** ve **druhé** (třetí, čtvrté...) slabice **před přízvukem** a pro všechny samohlásky **а**, **о** po **přízvuku** (př.: молоко [мѐлΛkó], городом [гóръдѐм]). Symbol ['] (apostrof) označuje **měkko**st souhlásek (souhlásky, po kterých následují písmena **е, ё, ю, я, и, ъ**).

Výslovnost ruských samohlásek **а** [a], **о** [o] v nepřízvučných pozicích je značně redukována a ve všech nepřízvučných pozicích splývá, o čemž svědčí použití stejných symbolů ve fonetickém přepisu. Nerozlišení výslovnosti samohlásek **а** [a], **о** [o] v nepřízvučných pozicích označujeme jako tzv. **ákání**.

V přízvučné pozici se samohlásky **а** [a], **о** [o] **neredukují** (ruské **о**, **а** vyslovíme jako [o], [a]). **Vyslovujeme důrazně, hodně otevřeme ústa:**

př.: дом [dom], там [tam]

Poslouchejte a opakujte:

005 L00_A05

год [got] – ком [kom] – том [tom] – боль [bol'] – мостик [móst'ik] – кот [kot] – пот [rot]
 зал [zal] – кран [kran] – мак [mak] – бал [bal] – вал [val] – так [tak] – лак [lak] – царь [сар']

V pozici před přízvukem rozlišujeme dva základní stupně:

1. První slabika před přízvukem
2. Dvě a více slabik před přízvukem

1. **а**) Samohláska **о** [o]:

Pokud se nachází ruská samohláska **о** [o] v **první** slabice před přízvukem, potom toto ruské **о** vyslovíme téměř jako „a“ (hláskový odstín mezi o – a): нога́ [nΛgá], пото́м [pΛtóm], Москва́ [MΛskvá].

b) Samohláska **a** [a]:

Pokud se nachází ruská samohláska **a** [a] v **první** slabice před přízvukem, potom toto ruské **a** vyslovíme slabě, zavřeně, bez důrazu: завод [zΛvót], скала [skΛlá], малá [mΛlá].

Poslouchejte a opakujte:

006 L00_A06

словáк [slΛvák] – больно́й [bΛl'noj] – волна́ [vΛlná] – котёл [kΛt'ol] – борьба́ [bΛr'bá]
– больна́ [bΛl'ná] – могла́ [mΛglá] – шофёр [šΛf'ór]

самá [sΛmá] – ждалá [ždΛlá] – бралá [brΛlá] – далá [dΛlá] – сажáть [sΛžát'] – дава́ть [dΛvát'] – калáн [kΛlán] – раси́ст [rΛs'íst]

2. a) Samohláska **o** [o]:

Pokud se nachází ruská samohláska **o** [o] ve **druhé** (třetí, čtvrté...) slabice před přízvukem, potom toto ruské **o** vyslovíme zavřeně, přičemž hláskový odstín je takový, jako když vyslovujeme **jednotlivá písmena abecedy**: [bъ], [vъ], [gъ], [dъ], [mъ] apod. Symbol [ъ] označuje ruskou samohlásku **o** [o] ve druhé (třetí, čtvrté...) slabice před přízvukem: голова́ [gɔvΛvá] – полотно́ [pɔlΛtnó] – годово́й [gɔdΛvoj].

b) Samohláska **a** [a]:

Pokud se nachází ruská samohláska **a** [a] ve **druhé** (třetí, čtvrté...) slabice před přízvukem, potom toto ruské **a** vyslovíme opět slaběji, zavřeně, bez důrazu. Výslovnost ruského **a** v těchto pozicích splývá s výslovností ruského **o**. Symbol [ъ] použijeme i zde k označení ruské samohlásky **a** [a] ve druhé (třetí, čtvrté...) slabice před přízvukem: каранда́ш [kΛrΛndáš] – магази́н [mъgΛz'ín] – заказá́ть [zъkΛzát'].

Poslouchejte a opakujte:

007 L00_A07

молоко́ [mɔlΛkó] – коробо́к [kɔrΛbók] – городо́к [gɔrΛdók] – холосто́й [chɔlΛstój]
– собралáсь [sɔbrΛlás'] – колокола́ [kɔlɔkΛlá] – борода́ [bɔrΛdá] – доро́га [dɔrΛgá]

растира́ть [rɔst'irát'] – каравáн [kΛrΛván] – караби́н [kΛrΛb'ín] – гаражо́м [gΛrΛžóm]
– баламу́т [bΛlΛmút] – бараба́н [bΛrΛbán] – кароти́н [kΛrΛt'ín] – караме́ль [kΛrΛm'él']

V pozici za přízvukem se obě samohlásky redukují, vyslovují se slaběji, zavřeně, zkráceně. Výslovnost ruských samohlásek **o** [o], **a** [a] v pozici za přízvukem splývá: до́ктор [dóktɔr] – го́род [górt] – жа́рко [žárkъ], крóна [krónъ] – ка́рта [kártъ] – ла́мпа [lámpъ]. Ruská slova **э́то** a **э́та** vyslovíme stejně: [étъ].

Poslouchejte a opakujte:

008 L00_A08

го́лос [góls] – спáсибо [spΛs'íbъ] – пáспорт [páspɔrt] – рисúнок [r'isúnpk] – то́лько [tól'kъ] – мо́кро [mókrtъ] – хо́лодно [chóldnpъ] – краси́во [krΛs'ívъ]

карти́на [kΛrt'ínъ] – ба́бушка [bábuškъ] – да́ма [dámъ] – Пра́га [prágъ] – па́па [pápъ]
– камо́рка [kΛmórkъ] – сло́мана [slómnpъ] – Мари́на [mΛr'ínъ]

II. Výslovnost ruských samohlásek е [je/e], я [ja/a]:

Výslovnost ruských samohlásek е [je/e], я [ja/a] v nepřízvučných pozicích je značně redukována a ve všech nepřízvučných pozicích splývá, o čemž svědčí použití stejných symbolů ve fonetickém přepisu. Nerozlišení výslovnosti samohlásek е [je/e], я [ja/a] v nepřízvučných pozicích označujeme jako tzv. **íkání**.

V přízvučné pozici si samohlásky е [je/e], я [ja/a] zachovávají svoji kvalitu (ruské е, я vyslovíme jako [je/e], [ja/a]):
если [jésl'í] – хотеть [chʌt'ét'] – якорь [jákr'] – гулять [gul'át']

Poslouchajte a opakujte:

009 L00_A09

ягода [jágrɔ] – яблоко [jábľkɔ] – Ёва [jévɔ] – девушка [d'évuškɔ] – моряк [mʌr'ák]
– дьявол [d'jávl] – веточка [v'éťč'kɔ] – девочка [d'évč'kɔ]

V pozici před přízvukem dochází ke značným redukčním změnám.

Pokud ruské samohlásky е [je/e], я [ja/a] stojí po měkkých souhláskách a nacházejí se v první slabice před přízvukem, potom tyto samohlásky vyslovujeme do „i“ (hláskový odstín mezi е – и): весна [v'isná] – рябина [r'ib'ínɔ]. Ruská slova **редкá** a **рядкá** vyslovíme stejně: [r'itká]. **Pozor!** Tzv. íkání platí i po **pouze tvrdých souhláskách** ж, ш, ц (vyslovujeme tvrdě): жена [žyná] – шестой [šystóɔ] – цена [syná].

Pozn.: ruské tvrdé **ы** ve fonetickém přepisu je použito pro zdůraznění tvrdé výslovnosti.

Poslouchajte a opakujte:

010 L00_A10

седьмой [s'id'móɔ] – язык [jízýk] – Европа [jivtóprɔ] – Елена [jil'épnɔ] – рядить [r'id'ítɔ]
– прямой [pr'imóɔ] – нести [n'ist'í] – тебя [t'ib'á]

Pokud se ruské samohlásky е [je/e], я [ja/a] nacházejí ve druhé (třetí, čtvrté...) slabice před přízvukem, potom tyto samohlásky vyslovujeme slaběji (zavřeněji) než v přízvučné pozici (redukci ve druhé, třetí atd. slabice budeme opět značit pomocí symbolu [ɔ]): перекáз [p'ɔr'iskás] – ястребный [j'ɔstr'ib'ínyɔ].

Poslouchajte a opakujte:

011 L00_A11

перекáз [p'ɔr'iskás] – лесовóд [l'ɔsʌvótɔ] – деловóй [d'ɔlʌvóɔ] – ястребный [j'ɔstr'ib'ínyɔ]
– яровóй [j'ɔrʌvóɔ] – меховóй [m'ɔchʌvóɔ]

V pozici za přízvukem se výslovnost ruských samohlásek е [je/e], я [ja/a] po měkkých souhláskách podobá výslovnosti těchto samohlásek ve druhé, třetí... slabice před přízvukem (symbol [ɔ] označuje redukci samohlásek е [je/e], я [ja/a] i v pozici za přízvukem): кухня [kúchn'ɔ] – напóлно [nʌpóln'ɔpnɔ].

кúхня [kúchn'ъ] – спрóсят [sprós'ът] – пóмнят [rómn'ът] – прóсят [prós'ът] – дéрево [d'ér'ъвъ] – мéдленно [m'édln'ъпъ] – вéтрено [v'étr'ъпъ] – напóлно [nΛróln'ъпъ]

Písmena E, Ё, Ю, Я, И, Ь měkčí předcházející souhlásku (neplatí pro pouze tvrdé souhlásky – ж, ш, ц)!

6. Znělé a neznělé souhlásky

V ruštině – stejně jako v češtině – existují znělostní páry. Pozorně si přečtete následující přehled. Zapamatujte si **znělostní páry**, **pouze znělé** a **pouze neznělé** souhlásky. Zapamatujte si, kdy se znělé souhlásky stávají neznělými a kdy, naopak, neznělé znělými:

Znělostní páry v ruštině:

б	в	д	з	ж	г
п	ф	т	с	ш	к

Pouze znělé souhlásky:

л, м, н, р, й

Pouze neznělé souhlásky:

ч, щ, ц, х

1. Znělé souhlásky se stávají neznělými:

a) **na konci slova:** дуб [dup], лоб [lop], итóг [itók], вид [vit]

b) **před neznělými souhláskami:** сказка [skáskъ], вóдка [vótkъ]

2. Neznělé souhlásky se stávají znělými, pokud stojí právě **před znělými souhláskami:**

сбор [zbor], вокзál [vΛgzál]

3. Před stále znělými souhláskami л, р, м, н, й se neznělé samohlásky **nikdy** nestávají znělými: слóво [slónъ], срáзу [srázu]

7. Poslech a výslovnost jednotlivých hlásek

a) Аа [a], Ии [i], Оо [o], Уу [u], Ээ [e], Кк [k], Лл [l], Мм [m], Нн [n], Тт [t]

Ии [i] – кит – тик – Тим – Тíма – Тíмка

Оо [o] – кто – том – ком – Тóмик – Кóмик

Уу [u] – тук – мýка – ýтка – ýлица – ýши